

Selahaddin Eýýuby jöhitleriňem halasgäridi

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Selahaddin Eýýuby jöhitleriňem halasgäridi SELAHADDIN EÝÝUBY JÖHITLERİÑEM HALASGÄRIDİ

Ierusalimiň azat edilmegi

Haçparazlar ahyrsoňunda Ierusalimiň alkyymyna baranlarynda kalendaryň dili 1099-njy ýylyň 7-nji iýunyny görkezýärdi.

Adamzadyň adyna ysnat getirýän her dürli nejisliklerden gaýtmaýan bu goşun şäheri eýelemäge däl-de, ýok etmäge gelipdi.

Musulmanlar bilen ýaşaýan hristian goňşularynyň şäherden çykmagyna rugsat berdi.

Jöhitler bolsa özlerini musulmanlaryň ýanynda howpsuz duýýandyklary we daşarda ýok ediljekdiklerini bilýändikleri üçin şäherde galarman boldular.

Şäheriň goragyna jogap berýän goşun jöhitleriň bu islegini kabul etdi.

Jöhitler mundan öñ öldürülip, bu şäherden sürgün edilipdiler we yslam halyflaryndan Hezreti Omar (r.a) şäheri alanda şäheriň musulmanlar we jöhitler üçin dini mukaddeslige eýedigini nygtap çykaran amannamasy bilen ähli ybadathanalaryň goraljakdygyna we ynançlaryň erkin boljakdygyna kanun arkaly kepil geçipsi.

Jöhitler bu amannamadan soñ Hezreti Omaryň döwründe gaýdyp geldiler we uzak wagtlap asudalykda, erkanalykda ýasadylar, çünkü Hezreti Omar (r.a) hristianlara üpjün eden bu dessurlaryny jöhitler üçin ýola goýupdy.

Ýagny, hristianlar jöhitleri mukaddes mekandan süren bolsalar, ilkibaşdan Hezreti Omaryň (r.a) kömegini bilen şähere gaýdyp gelipdiler.

Hezreti Omaryň amannamasynda şeýle diýilýärди:

«*Bismillahirrahmanirrahim.*

Bu, Allanyň guly, möminleriň emiri Omar ibn el-Hattabyň Ilýa (Ierusalim) halkyna beren amanydyr.

Bu aman janyna, mal-garasyna, buthanalaryna we ybadathanalarynda, syrkawlaryna, sagdynlaryna we beýlekilere berilyär. Olaryň buthanalary musulmanlar tarapyndan ulanylmaý we ýykylmaý. Buthanalardan we howlularыndan, hristian haçlaryndan we mallaryndan hiç zada degilmez.

Dinlerini üýtgetdirmek üçin basyş edilmez, hiç birine bu boýunça zorluk edilmez. Ilýa halky Medain halky ýaly jizýe bermeli bolar.

Bu ýerden aýrylyp, Ruma (Wizantiýa) we Luza gidibem bilerler. Gidýän adamlaryň jany we mal-garasy gidýän ýerine çenli gorag astyndadır. Şäherde galýanlaryňam goragy kepillendirilendir. Ilýa halkyndanam ybadathanalaryny we haçlaryny taşlap, mal-garasy bilen bile Ruma gitmekçi bolýanlaryň jany, maly, haçlary gidýän ýerine çenli goragdadır.

Şu seneden soñ ol ýerde oturan islewe ilýa halky ýaly jizýe tölemek şerti bilen öñki ýerinde galyp, islese Ruma-da gidip biler.

Allanyň ähdi we Resulynyň, halyflaryň we möminleriň debeti paýlaryna düşen jizýäni töläp ýaşadygysaýy şu ýerde ýazylgysy ýaly bolar.

Şaýatlar: Halid ibn Welid, Amr ibn As, Abdyrahman ibn Awf, Mugawyýa ibn Ebu Sufýan».

1099-njy ýylda şäherde musulmanlar bilen deň derejede birahat bolan gatlak jöhitlerdi.

Olar ençeme gezek uly zorluk-zulumlar bilen bu şäherden kowlupdylar we şäher elden gitse täze zuluma duçar boljaklaryny bilip durdylar.

Musulmanlar bir aýa golaý wagtlap gahrymanlarça gorandylar, emma 15-nji iýulda şäher elden gitdi.

Mundan soñ edilen gyrgynçylyklary hut haçparazlaryň we günbatarlylaryň öz çeşmelerinden okalyň:

«*Gersog we ýanyndakylar dessine gynyndan çykarylan gylyçlary, galkanylary, şlyomlary bilen köçelere we şäher meýdanlaryna gidip, ýasyna we jynsyna seretmezden öñlerinden çykany gylyçdan geçirdiler. Çar ýanda şeýle bir adam kellesi üýşdi welin, jesetleriň üstünden depeläp geçmeseň, geçere ýol galmadı».*

(Giýom Tirskeniň «Haçparaz senenamasy»).

«*Bular dişine çenl ýaraglanan we doly sowutly ýagdaýda üýşüp şähere girdiler we örän aýylganç gandöküşlik etdiler. Gersogdan we adamlaryndan diri sypanyryň öýdenler şäheriň beýleki tarapyna ýonelenlerinde, ýene olaryň eline düşdüler... Seýlelikde şäherde şeýle bir köp adam öldürildi welin, üstün*

çykanlaryň özlerem howpurgap başlady». (Giýom Tirskiniň «Haçparaz senenamasy»).

«...Goragdakylar gala diwarlarynyň aňry başyna we şahere gaçdylar, biziňkilerem olaryň yzyndan kowladylar we bileklerine çenli duşman ganynyň içinde ýüzýän gandöküşligiň edilen Süleýman ybadathanasyna çenli olary kercediler».

(«Haçparazlaryň taryhy»/»Gesta Francorum»/«Деяния франков и других пилигримов, шедших в Иерусалим»).

«Gaçyp barýanlary wagşylarça kowalap, öňlerinden çykany öldürdiler, bu uruşdan has beter gyrgynçylykdy.

Öýlerde, köceleriň ugrunda birgiden kelleler, el-aýaklar pytrap ýatyrdy, esgerleriň we rysarlaryň üstünde aşak-ýokaryk depgiläp ýörenleri aslynda jesetlerdi».

(«Haçparazlar Ierusalimde. Bir popyň gözünden birinji haçly ýöriş», Raýmund Ažilskiý).

Terusalm gyrgynçylygy

Elbetde, bu zulum diňe musulmanlara garşı bolmandy. Şäherdäki ähli jöhitler üýşürilip, oglan-uşak, çaga-çuga, aýal-ebtat, garry-gurty diýilmän diriligine oda atyldy.

Yzyndanam jöhitlere şahere girmek gadagan edildi:

«Gaty köp adam öldürildi, jöhitleri sinagogga jemläp, köpcülikleyín otladylar».

(Ibnül-Kalanisi, «Tarihu-Dymaşk»).

Jöhitler üçin Ierusalim ýene gadagan edilen şähere öwrüldi. Tä bu şäheri alýança gülmegi özüne haram saýan başga bir musulman serkerdesi gelýänçä...

• Bir asyrdan soñ Ierusalim täzeden azat

Ierusalim goragyna serkerdelik eden Balian II Ibelin çaparlardan habar ýollap, Selahaddin bilen ikiçäk gürleşmek isleýändigini mälîm etdi.

Balian mundan öñ Selahaddiniň eline ýesir düşjek bolanda, Hyttyn jeňinde gaçmasyna rugsat edilenleriň biridi.

Balian bu wakadan soñ Ierisalimi ýaragsyz aýlanyp görmek üçin Selahaddin Eýýubydan rugsat alypdy, Selahaddin doñe bir gün galyp, Ierusalimden çykyp gitmek şerti bilen onuň haýyşyny kanagatlandyrypdy.

Balian Ierusalime gelende şäheriň ähli begzadalarynyň Hyttynda Selahaddin tarapyndan ýa öldürilendigini ýa ýesir alynandygyny gördü.

Şäher halky Baliana şäherde galyp goraga serkerdelik etmegini haýış etdi, emma Balian pereňlileriň içinde beren sözünde tapylýan iň lebizli aristokratlaryň biridi we ol Selahaddin Eýýuba şäherde galmajagyna söz beripdi.

Balian şäherden çykmana ýagdaý bilen Selahhadin Eýýubyny habarly edip, özüne garşıy söweşmegini we sözünü bozmagy üçin rugsat sorady.

kitapcy.ru

Selahaddin Eýýuby

Selahaddin gyssagara ähli serkerdelerini gazap atyna atlandyrjak karara geldi. Ol Baliana beren jogabynda duşmanlarynyňam mertlerçe söweşmäge hakynyň bardygyny aýtdy we Baliany beren sözünden azat etdi.

Balian indi Selahaddin bilen Ierusalimiň gala diwarlarynyň öñünde görüşmek isleýärdi.

Serkerdeleriniň närazylyklaryna garamazdan Selahaddin Balianyň görüşme teklibini kabul etdi.

Söweş hemme tarapdan alanda yslam serkerdesiniň peýdasynady we ol islese uly gyrgynylyk edibem jeňi tamamlap bilýärdi.

Serkerdeleri Selahaddiniň bu bolşuna düşünmeýärdiler we duşmanlaryny ýürekendirjekdigi üçin garşy çykýardylar.

Hatda käbir serkerdeler Selahaddini gereginden artyk ýükaýüreklik etmekde we pereňlileriň janyny halas etmek üçin ýörişi gjikdirjek bolmakda aýyplap başlady.

kitapcy.ru

Orlando Blum Balian II Ibeliniň rolunda / «Asman patyşalygy» kinofilminde

Balian Selahaddiniň garşysyna dikilende sözlän ýangynly nutugyny Ibn Esir şeýle beýan edýär:

«Balian her edip-hesip edip halkyň janynyň bagışlanjakdygy sözünü aljak boldy, emma Selahaddin hiç zada söz bermedi. Yüregini ýumşatmaga synanyşdy, ýöne peýdasy bolmady. Mundan soñ ol oña şu sözler bilen ýzlendi:

– Eý sultan, sen bir zady bilip goý, bu şäherde sanyny diňe Allanyň bilyän sanya köp adam bar. Olar çaknyşygyň dowam etmegini islänoklar, çünkü başga birnäçe şäherde edişiň ýaly janlarynyň bagışlanmagyny umyt edýärler, sebäbi olar durmuşy söýýärler we ölümi ýigrenýärler. Emma eger ölümiň gutulgysyzdygyny görsek, Alla bilyändir, ilki öz çagalarymyzy we aýallarymyzy öldüreris, eýelik edýän hemme zadymyzy ýakarys, size olja bolar ýapy ýeke dinar, ýeke dirhem, ýesir bolar ýaly ýeke erkek, ýeke aýal goýmarys.

Soňra «Mukaddes gaýany», «Aksa» metjidini, başga-da birnäçe ýeri weýran ederis, elimizdäki 5.000 musulman ýesiri öldüreris, soňra atlarymyzy we ähli haýwanlarymyzy ýok ederis. Ahyrsoňunda daşaryk çykarys we siziň bilen aldym-berdimli söweše gireris. Aramyzdan biri sizden birnäçesini öldürmän olmez».

kitapcy.ru

Selahaddin Eýýuby

Aslynda Balianyň atýan haýbatlarynyň hiç bir babatda manysy ýokdy. Selahaddin ýörişi möhletinden öñ tamamlap biljek güýje eýedi, emma ol şäherde gan akmagyny islänokdy.

Selahaddin Balianyň mukaddes ýerleri harap etmek haýbatyny öz serkerdelerini razy etmek üçin ulandy we pereňlileriň şäherden fidye töläp çykmaklaryna rugsat berdi.

Döwlet gaznasyny taňkyradan bu ýörişde Selahaddiniň bu karary serkerdeleriniň nägileligini döredenem bolsa, Selahaddin Eýýuby altyn-kümüş bilenem, ýesir ele salmak bilenem az gyzyklanmaýardы.

Ahyrsoň 1187-nji ýylyň 2-nji oktyabrynda yslam goşunuň şähere girende ýeke adamyňam bitiniň burny ganamandy.

El-Yspihany Selahaddiniň özünü alyp barşyny şeýle ýazypdy:

«Men soltana şeýle diýdim:

– Bu patriarch azyndan 200 müň dinara barabar baýlyk alyp barýar. Biz olaryň baýlyklaryny alyp gitäge rugsat bersegem, buthanalaryň hazynalaryny äkitmegine rugsat bermedig-ä. Muňa ýol bermezlik gerek.

Emma Selahaddin şeýle jogap berdi:

– Baglaşan şertnamalarymyza gyşarnyksyz eýermeli bolarys, şeýdenimizde hiç kimse ynananlary şertnamalaryň düzgünlerini bozmakda aýyplap bilmez. Gaýtam munuň tersine, hristianlar hemme ýerde biziň eden ýağşylyklarymyzy gürrüň bererler».

kitapcy.ru

Gassan Masud Selahaddin Eýýubynyň rolunda / «Asman patysalygy» kinofilminde

Selahaddin Eýýubyny ýeke-täk gyzyklandyran zat – musulmanlary «Aksa» metjidinde tolap, ýeňiš namazyny okamakdy.

Şam kazysy Muhiddin Ibn el-Zeki Selahaddiniň geýdiren gara donuny geýip münbere çykanda, Selahaddin Eýýuby ömrünü bagış eden arzuw-hyályna ýetipdi.

Bu şanly ýeňišden soň Selahaddin Eýýuby ar aljak bolup azara galmandyr we Hezreti Omaryň amannamasyna gyşarnyksyz eýeripdir.

Eýýubynyň ýene bir çagyryşy-da jöhitleri gyzyklandyrýardy: çünki sultan hristianlaryň olar üçin girizen şähere girmek gadagançylygyny ýatyryp, jöhitleriň Ierusalime gaýdyp gelmeginе rugsat beripdi.

Şonuň üçin iň ýigrenji sionistik çeşmelerde-de jöhitler Selahaddin Eýýuba garşı näläýyk we biedep sözleri ulanmaýar.

Mehmet MAZLUM ÇELIK.

Penşenbe, 26.10.2023 ý. Taryhy makalalar